

tardor 2023***Els cent anys de l'editorial Joventut***

Arianna Squilloni

Penses en l'editorial Joventut i quina imatge se t'acut? Quina imatge la representa? Potser cadascú de nosaltres en visualitzaria una de diferent... Per part meva, diré que penso en un far. I no només un de genèric, sinó un de ben concret: la torre d'Hèrcules.

Un far d'origen romà que es troba a la Corunya, i que és el far més antic encara en funcionament. Aquest far, tal com l'editorial Joventut mateixa, ho té tot: l'associació amb un nom mític —i d'alguna manera el nom d'Editorial Joventut és mític per a tota la gent que ha crescut amb els seus llibres—, l'antiguitat —els cent anys que celebra!— i la modernitat —les seves publicacions actuals no paren d'obrir camins.

La Torre d'Hèrcules acompanya els navegants pràcticament des del començament de la nostra era en un viatge aventurer. Aventura. És una altra paraula fonamental tant en literatura infantil i juvenil com en la història de Joventut. Des de fa un segle, l'editorial Joventut orienta nens, nenes, pares i mares en l'oceà dels llibres infantils i juvenils, i els posa a l'abast el més interessant del que es publica al món sencer i alhora promou algunes obres clau de producció pròpia.

A més a més, el símil del far lliga molt bé amb la passió d'aquesta editorial i del seu director per la navegació, no només metafòrica, sinó navegació literal, per mitjà de la col·lecció de publicacions nàutiques, que viu al costat del meravellós catàleg de llibres infantils i juvenils. Això fa pensar que la navegació de vegades es fa per aigües manses i d'altres per aigües turbulentes, tal com és a la vida, sobretot quan som infants i ens estem desenvolupant i descobrim el món.

Fa un segle sencer que Joventut navega per les publicacions infantils i juvenils, i a cada època ha aconseguit posar a l'abast dels lectors les obres més significatives del moment. I de vegades també les més

experimentals. L'exposició que es va inaugurar el dijous 28 de setembre als jardins del Palau Robert proposa un recorregut per les publicacions més emblemàtiques de l'editorial i així ens guia, també, per la història editorial de l'últim segle a Catalunya i a Espanya. Agraïm especialment la tasca de Mònica Baró, comissària d'aquesta exposició, que ha aconseguit resumir un ventall tan gran d'obres sense perdre el rumb en cap moment.

Aquest recorregut editorial comença amb un navegant del cel nocturn, el *Peter Pan*, de Matthew Barry, publicat per primera vegada en castellà per Joventut el 1925; continua per un altre jove navegant, el Jim Hawkins de *L'illa del tresor*, de Robert Louis Stevenson, un noi que no només ha d'enfrontar-se a la mar, sinó sobretot al terrible i esmunyedís pirata John Silver.

A aquests dos llibres els va seguir la publicació de moltes altres novel·les que tothom té a la memòria, fonamentals a qualsevol biblioteca: *Alícia en terra de meravelles*, *Heidi*, *Pinotxo*, *Mary Poppins*, *Pippi Calcesllargues*, *Emili i els detectius* i tota la sèrie del *Club dels Cinc* —una sèrie en què, per cert, tampoc falten fars, com ara el far de la novel·la *Els cinc a les roques del diable*.

Moltes d'aquestes novel·les van sortir amb les il·lustracions originals. Tot i això, en uns quants casos l'edició de Joventut presenta noves il·lustracions, i això és fascinant perquè hi veiem aparèixer molts dels noms fundacionals de la il·lustració catalana, com ara Lola Anglada, que va il·lustrar *Alícia i Heidi* en un esplèndid exercici interpretatiu i alhora de definició del seu propi estil, marcat per l'amor per la natura al voltant de la seva estimada casa pairal. I, parlant de noms fundacionals de la il·lustració catalana, no hi podia faltar Joan Junceda, que per a Joventut va il·lustrar *Lau, les aventures d'un aprenent de pilot*, novel·la de Carles Soldevilla.

Tot parlant d'il·lustradors, podem continuar avançant al llarg dels anys fins als setanta, al mateix temps que passem de la novel·la a l'àlbum il·lustrat.

I vet aquí que ens trobem davant d'un descobriment s-e-n-s-a-c-i-o-n-a-l, un descobriment que hauria d'aparèixer als millors estudis literaris, antropològics i psicològics de qualsevol universitat que mereixi aquest nom. Prou que toca celebrar aquesta exposició i els

cent anys de l'editorial Joventut, perquè, encara que no hi hagués totes les raons anteriors, hauríem de celebrar-la ni que fos pel fet d'haver publicat per primera vegada un personatge com el que ara us presentaré. De qui es tracta, doncs?

Parlo de l'arribada d'un personatge únic i precursor, de la Bombolleta, l'elefanteta rosa tan petita que es pot amagar sota una fulla de pastanaga. L'elefanteta que la Montse Ginesta va imaginar i que Joventut va publicar el 1975.

Si sou apassionats de la literatura infantil, digueu-me si no es tracta d'una troballa senzillament al·lucinant. Això significa que el *Pomelo*, de Ramona Badescu i Benjamin Chaud, no va ser el primer elefantet rosa que viu en un hort. És com si amb Bombolleta, Montse Ginesta hagués trobat un personatge arquetípic, col·locat en un lloc màgic de la ment humana.

És com si ara calgués tornar a escriure i dibuixar les cartes del tarot o revisar els manuals de símbols per afegir-hi el nom d'una elefanteta rosa que cap al palmell de la mà, una imatge arquetípica de l'ésser humà quan pensa amb l'esguard innocent de qui té al davant seu tot el món per descobrir i tot l'amor i la tendresa que cal donar a qualsevol criatura. En lloc de projectar la silueta de Batman com un far lluminós al cel de les nostres ciutats per fer-nos sentir que hi ha algú que ens protegeix i guia, hauríem de projectar la silueta d'una adorable elefanteta rosa com a protecció dels nostres pensaments més tendres i dolços.

És així: l'existència de la Bombolleta és un fet sensacional. Ens diu que la vida és plena de referències entrelaçades.

La Bombolleta, que ens condueix al territori de la tendresa —una tendresa, a més, plena de joiosa vitalitat— troba ressò en altres obres emblemàtiques de l'editorial, com ara *Bon dia, estimada balena*, de l'alemany Achim Bröger, il·lustrat per Gisela Kalow, que des del 1978 reposa en una infinitat de tauletes de nit de nens i nenes, i que un cop més ens acosta al mar. O també ressona en les obres de la sèrie de *Llibres del petitó*, de l'anglesa Hellen Oxenbury, que ens acompanya des del principi dels anys vuitanta. I també ressona en el clàssic modern *El cassó del Gerard*, el llibre amb què la francesa Isabelle Carrier troba una imatge concreta per explicar amb

gran claredat el que passa quan un nen es comporta d'una manera diferent del que considerem normal. Aquest llibre s'ha convertit en un favorit de moltes escoles, potser en la mateixa línia d'obres com *Per quatre cantonades de no res*, de Jérôme Ruillier, que, ves quina casualitat, és parella de l'Isabelle i hi comparteix editorial en català i castellà... Quina deu ser?

Ara bé, la Bombolleta no ens conduïa només a la tendresa, sinó també al territori de les referències entrelaçades. En aquest àmbit, l'editorial Joventut va ser pionera quan va traduir els viatges del japonès Mitsumasa Anno. Llibres d'imatges sense paraules on un genet recorre el Japó, però també Itàlia i Europa, i genera àlbums en què el lector pot perdre's buscant detalls i personatges dins de paisatges dibuixats per un viatjant que ve d'un altre continent i que es deixa sorprendre per tot allò que troba al seu camí.

En aquesta línia d'il·lustració detallista, en què els lectors poden buscar petits detalls i un munt de llocs reals i obres d'art, Joventut ha publicat també llibres de producció pròpia, com ara *Un passeig amb el senyor Gaudí* (2013), escrit i il·lustrat per Pau Estrada, un llibre que, gràcies a les vuit edicions en diferents idiomes, porta l'obra d'aquest arquitecte genial a llars de gent provinent dels més llunyans racons del món com a record de la seva visita a Barcelona.

Acabant aquest recorregut pel catàleg històric de Joventut, potser el lector s'ha adonat que hi ha un elefant a la sala. I aquesta vegada dic elefant pensant en un elefant gegantí, en un elefant de debò, no pas en la petita Bombolleta. Qui és, l'elefant a la sala, ara mateix? Quin personatge no he esmentat, encara? Qui m'he deixat?

Tintín, naturalment. Què es pot dir de Tintín que no s'hagi dit abans? Què es pot dir, quan els volums de les seves històries es troben pràcticament a totes les llars del món? Des del 1958 ens acompanya a l'hora d'imaginar les més apassionants aventures per llançar-nos a viure amb empena l'aventura quotidiana que és aquesta vida.

Ben pensat, aquesta frase es podria fer servir com a tancament perfecte d'aquest recorregut, tot i que la història de Joventut és una història viva i, per tant, aquest text ha de quedar obert, mentre el relancem per mitjà de l'aventura i del còmic. I és així que en anys recents Joventut ha inaugurat una col·lecció de còmic infantil que ha

trobat de seguida un públic que l'acull amb passió. Així, des del 2018 ens acompanyen les aventures marines de *Narval i Medu*, de Ben Clanton, i personatges com *El carter de l'espai*, de Guillaume Perreault, que ens conviden tant a submergir-nos en les profunditats del mar, com a enlairar-nos volant fins a dalt del cel. En conclusió, tant si som lectors petits, joves o grans, estic segura que podrem continuar gaudint de tots aquests viatges gràcies a la llum que sempre ens dona el far de l'editorial Joventut.